

KIRJAIMET JA ÄÄNTEET AAKKOSET

Iso kirjain A
Pieni kirjain a
Ääntäminen 'aa'

A a 'aa'

B b 'bee'

C c 'see'

D d 'dee'

E e 'ee'

F f 'äf'

G g 'gee'

H h 'hoo'

I i 'ii'

J j 'jii'

K k 'koo'

L l 'äl'

M m 'äm'

N n 'än'

O o 'oo'

P p 'pee'

Q q 'kuu'

R r 'är'

S s 'äs'

T t 'tee'

U u 'uu'

V v 'vee'

W w 'kaksoisvee'

X x 'äks'

Y y 'yy'

Z z 'tseta'

Å å 'ruotsalainen oo'

Ä ä 'ää'

Ö ö 'öö'

Harjoittele ääntämistä
ja kirjoittamista joka
päivä ainakin 5
minuuttia!

SANOJA

AAKKOSET

KIRJAIN

VOKAALIT: a, e, i, o, u, y, ä, ö

LYHYT VOKAALI: tuli

PITKÄ VOKAALI: tuuli

DIFTONGI: tuoli

KONSONANTIT: k, p, t, m, n, r, l, s, d, h, j, v

LYHYT KONSONANTTI: kuka

PITKÄ KONSONANTTI (KAKSOISKONSONANTTI): kukka

TAVU: tu-li tul-li pank-ki kon-so-nan-tit

SANA: tuli

VIRKE/LAUSE: **O**ppilas tuli aamulla kurssille.

ISO KIRJAIN TULEE VIRKKEEN ALUSSA JA NIMISSÄ: **O**ppilas tulee aamulla kurssille. **M**arja, **S**uomi, **L**ahti...

VOKAALIT		Y	I	U	labiaali
asia - aasia	suppea				
poro - poolo	puolis.	Ö	E	O	
uni - uuni	väljä	Ä		A	illabiaali
älä - sää					
pöllö - miljöö		etu		taka	
hylly - myyjä					
kivi - kiivi					
vene - tee					

TAKIN (takki)
 TEKIN (te)
 TOKIN (tokka)
 TUKIN (tukki)
 TYKIN (tykki)
 TÄKIN (täkki)
 TÖKIN (tökkiä)

← eri
 vokaali →
 eri sana

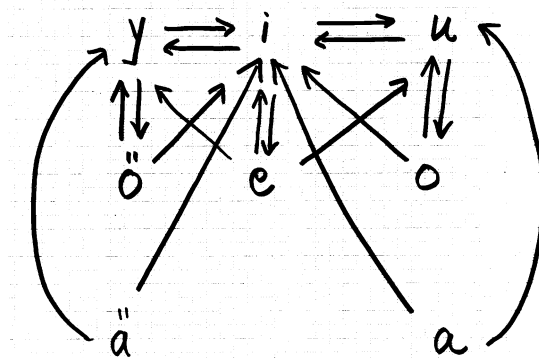
KONSONANTIT

kuka – kukka
 tapa – kauppa
 mato – matto
 lama – lammas
 kana – kannu
 kala – kallis
 ja - kori – porras
 käsi – kassi
 pöydällä
 heti
 vuosi

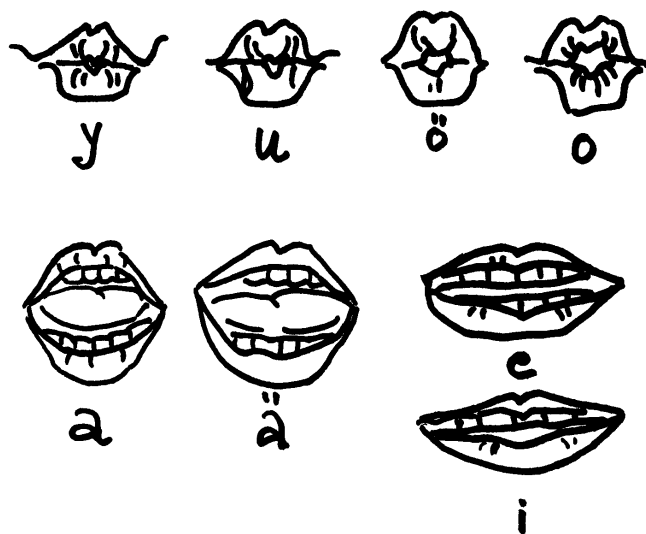
DIFTONGIT

aika
 koira
 uida
 äiti
 öisin
 hyi
 keino
 kaunis
 koulu
 käydä
 köyhä
 hiukan
 neula
 kieli
 tuoli
 syödä

aa, ii → yli 50%

2,3 tai 4 vokaalia voi olla peräkkäin
 aie, kauan, kiuas, nykyään, aioitte,
 kaiuissa, tauoissa, hyöyissä

VOKAALIT

SUOMI (8)

i   y   u
 e   ö   o
 ä   a

ARABIA (klass.) (3)

i   u
             a

ENGLANTI (10)

i   u
 i   u
 e   e   ə
 ä   ɛ   a

PERSIA (FARSI)(6)

i   u
 e   o
 ä   a

VENÄJÄ (5)

i   u
 e   o
             a

RUOTSI (9)

i   y   ω   u
 e   ø   o
 ɛ   a

SAKSA (12)

I   Y   U
 i   y   u
 e   ø   o
 ɛ   ə

KONSONANTIT

SUOMI (13-17)

P	t	k	
(b)	d	(g)	
(f)	s	ʃ	h
m	n	ŋ	
	l,r		
v		j	

ARABIA (klass.)(29-30)

	t,ṭ	k,q	ʒ
b	d,ḍ	g	
f	θ,Ṫ,s,ṣ	ʃ,x,h,ḥ	
	ḏ,ḏ̣,z,ẓ	y,ḥ	
m,n			
	l,r		
w		j	

ENGLANTI (24-25)

p	t	tʃ	k	?
b	d,dʒ	g		
f	θ,s,ʃ			
v	ð,z,ʒ			
m	n	ŋ		
	l			
w	r	j	h	

PERSIA (FARSI)(22)

p,t		k,ʔ
b,d		g
	tš,dž	
f,s,š		x,h
v	z,ž	j
m	n	
	l,r	

VENÄJÄ (36)

p,ṗ,t,ṭ	k,ḳ	
b,ḅ,d,ḏ	g,ḡ	
ts,tʃ		f
f,ʔf,s,ʔs,ʃ,ʃ̣,x,ʔx		
v,ʔv,z,ʔz,dʒ,j		v
m,ʔm,n,ʔn		
l,ʔl,r,ʔr		

RUOTSI (18)

p	t	k
b	d	g
s,ʃ,c,h		
m,n	ŋ	
j		
l		r

SAKSA (22-23)

P	t	k	
B	d	g	
Pf	ts,tʃ		
F	s,ʃ,c		x
V	z,(ʒ)	j	
M	n	ŋ	
	L		ʁ

HARJOITUKSIA

i, e, u, o

viini
sima
menee
hullu
suruun
sokko

kokoon
Hollola
Tornio
haloo
koira
lupiini

ruutu
suuri
monet
soppa

a, ä

takana
täkänä
ala
älä
vahan
vähän
vaarin
väärin
karu
käry

savu
sävy
saat
sääät
veri
väri
veli
väli
hyve
hyvä

ele
älä
yhteen
yhtään
teelle
täällä
teellä
ketään
käteen

y, ö

pisin
pysyn
pii
pyy
siis
syyskuu milli
mylly
tuo
työ
muun

myyn
suon
syön
suuta
syytä
hullu
hylly
iiiiiii → yyyyyy
vihkiytynyt
siistiydyn

selviytyä
kyy
syy
nyt
myydä
hyttynen
syyttää
sytyttää
hypätä
hyppäys

hyytää
yksityinen
yhtyä
syyskuu
syksy

synkät
syysillat
jäätynyt
riistanpyynti
pienet pyyt

myllynsiipi
hyytävän
kylmä
hyllyrivi

y, ö

yö (ei "jöö")
keli
köli
helmen
hölmön
pelle
pöllö
koli

köli
pöö!
pöllö
hölmö
mökki
söpö
töölö
säilöä

myykööt
myöhemmin
pörröpää
hyörikööt
pyörikööt
töyhtöhyppä

vokaalit

yö
syy
työ
syö
löytää
työtön
myydä
kööri
kyy
kysyy
löytyy
vie
viettää
viedä
vielä

viisas
visassa
viini
viina
viila
suuli
suli
huuli
muuli
tuuli
tuli
kuuli
mulli
tulli
töötätä

tyytätä
tuutata
taata
vääntää
kääntää
säätää
vaali
valinta
valli
vailla
vaasa
viisas
vaara
vääpeli
väpeltää

HARJOITUKSIA ÄÄNTÄMISPAIKAN MUKAAN

kita

juna	koje	säkä
jaana	kina	gorilla
janne	kana	helsingissä
jaska	kukku	kangas
joo	kukko	köngäs
jaa	kakku	tangon
juu	kakka	pengon
jää	kaakkuri	langon
jöö	akka	vahingossa
jabadabaduu	takka	rangon
jyy	tikku	sangan
jee	tukku	saha
kaija	tokko	puhe
kaj	tökkö	piha
kajakki	tökö	pyhä
kajuutta	tykö	hahaa
kajaani	tykkää	ehdoton
kojootti	tökkää	tahdoton
kuje	äkkää	hahmoton

kieli

matti	kato	trulli
tatti	dahlia	mulli
ratti	äidin	kaulus
kattila	madolla	laila
mato	sadussa	leila
nato	kadulta	voila
raato	taidetta	talli
kati	kadun	malli
talo	daiquiri	nalle
taide	diiva	kalle
teko	laulu	lika
tie	joulukuu taulu	rikka
lattia	kaula	sika
vati	lilli	nikama
katto	lalli	lalli

ralli
salli
nalli
talli
sielu
viulu

kiulu
koulu
karva
arvo
varma
ravi

sarvi
savi
kissa
nanna

huulet

papu
pappi
pipi
piippi
pipetti
pupu
pumppu
puppu
mopo
omppo
mummo
muumio
mamo
mämmi
sauva

vauva
veli
velli
kalvo
alvi
vati
talvi
vaate
vaade
tumppu
tamppi
rappu
lappu
banaani
buldoggi

barbaari
barbi
fasaani
fasadi
firma
finni
fuula
faija
fatsi
filmi
formaatti
formaali
formula

HARJOITUKSIA - VOKAALIT

a	a	sama	maa
e	ee	se	menee
i	ii	miten	niin?
o	oo	osta	moottori
u	uu	kuka	puhuu?
y	yy	hyvä	syy
ä	ää	älä	jää
ö	öö	pöllö	eläköön

ai	ei	oi	ui	yi	äi	öi
au	ou	eu	iu			
äy	öy	ey	iu			
ie	uo	yö				

aika	sanoin	käydä
eilen	puhuin	pöytä
oikein	kysyin	leveys
uin	keväisin	villiytyy
lyijy	pöllöillä	tie
äiti	auto	nuori
öisin	oulu	työ
takaisin	eurooppa	
kevein	viulu	

HARJOITUKSIA – KONSONANTIT

d	sade sydän kadut syödä dialogi adjektiivi draama
h	hei hissi hyvä raha tahto vihko
j	jono juna jäätelö raja pojat sohjo kalja ketju
v	vain avain vuosi vähän tavu kahvi latva
k	kuka kesä kala takana laki vuokra koska yksi jalka matka
kk	kukka piikki palkka pankki kurkku
t	talo tuoli täti vetää tahto parta silta patja pestä metsä
tt	katto tuttava saattaa torttu kynttilä
m	maa me tämä kumi tyhmä kampa kylmä kerma
mm	kummi amme rommi
n	nuo nenä jono sanon ääni lahna herne
nn	penni tuonne äänne
nk (ŋk)	helsinki aurinko sänky
ng (ŋŋ)	helsingin auringon kaupungilla sängyssä
r	rata ruusu saari meri väärä ohra vuokra sorsa parka litra
rr	marraskuu terrieri
l	latu lelu tuli ala klinikka planeetta vihloa kaisla
ll	tulli alla velli
s	sana sinä iso kuusi seisoa kaisla kansi sorsa pestä lapsi
ss	kissa tässä tassu noussut kurssi kanssa pulssi
b	banaani brittiläinen probleema
f	filmi frangi flunssa sfinksi
g	geologi glögi gramma

HARJOITUKSIA – LYHYT JA PITKÄ VOKAALI

taka takaa
 takka taakkaa
 tuli tuuli
 tuli tulli
 kana kannan
 uni uuni
 saunan saunaan

hyvä tietää
 hyvää tietä
 ajatellen
 ajattelen
 kaatuuko
 katuko

kantaa kantta
 raahaa rahaa
 tartun torttuun
 lähden Lahteen
 poroa ja puuroa
 en minä mitenkään
 hyvä tietää

PARISANELU

Jaana Salonen
 Lahti

Noora Tonteri
 Posio

Väinö Pääkkönen
 Närpiö

Toimi Piironen
 Soini

Kyösti Hyökki
 Ryömä

Heikki Leino
 Seinäjoki

Jouko Voutila
 Kouvola

Tuovi Suominen
 Luopioinen
 Eero Eronen

Vesanto

Jussi Juusela
 Turku

Östen Öman
 Töölö

Tuire Kuivanen
 Huittinen

Väinö Kekäläinen

Äiniö	Liisa Virolainen Vihti	Tiina Liukkonen Niukka
Vieno Hietala Sievi	Tyyne Hytönen Hyvinkää	Teuvo Seuranen Peuranka
Lauri Kaukonen Hauho	Yrjö Lyijy Kyyjärvi	Kauko Väyrynen Läyliäinen
Börje Töyry Töysä	Saimi Tarvainen Kainuu	

SANELU

Minä olen Marja Ahola. Minä olen suomalainen nainen. Asun Suomessa, Lahdessa. Minun osoite on Tenavankatu 2. Minun puhelinnumero on 050-. Minä olen opettaja. Minulla on mukava työ. Minä opetan suomen kieltä. Minulla on 3 lasta, 2 tyttöä ja poika. Tytöt ovat 22- ja 11-vuotiaat ja poika on 20-vuotias.

RYHMÄSANELU

HELIKOPTERI
 HUNAJA
 HEVONEN
 YÖ
 YSTÄVÄ
 TYYNY
 JÄÄ
 PÄÄ
 SÄÄ
 ÖLJY
 PÖLLÖ
 KEITTIÖ
 DINOSAURUS
 DOMINO
 SYDÄN
 TAIKURI
 TÄHTI
 TULPPAANI
 VIRTAHEPO
 VYÖ

VARJO
 PELLE
 POIKA
 PAPUKAIJA
 KOIRA
 KÄÄRME
 KIRAHVI
 JÄNIS
 JÄATELÖ
 JOUTSEN
 OMENA
 ONKI
 OSTAA
 ETANA
 VENE
 ETSIÄ
 LEIPÄ
 LUSIKKA
 LEIPOA
 RUUTU

RUUVI
 RAKENTAA
 METSÄ
 MUURAHAINEN
 MITATA
 AUTO
 AVAIN
 AUTTAVAINEN
 INTIAANI
 VIIRI
 ILKEÄ
 URUT
 SUU
 UTELIAS
 SORSA
 SIILI
 SURULLINEN
 NUOLI
 NUMERO
 ILOINEN

TÄYDENNÄ

U, O

1. T__LLA
 2. T__LEE
 3. __L__TTA
 4. SAN__
 5. K__L__
 6. K__LL__T

7. T__LI
 8. T__LI
 9. L__MA
 10. H__NE
 11. K__VA
 12. K__VA

13. IST__
 14. KATS__
 15. NE__LA
 16. L__NAS
 17. L__KKA
 18. P__SKI

Ä, Ö, Y, E

1. T__NN__
 2. T__SS__
 3. V__TT__
 4. V__T__
 5. __L__

6. __L__
 7. K__H__
 8. P__HKI__
 9. P__H__N
 10. K__N
 11. __IL__N

12. K__S__N
 13. H__RN__
 14. K__LM__
 15. KOLM__
 16. T__SS__
 17. T__SI

18. M__ILL__	22. M__NN__	26. L__L__
19. M__SS__	23. M__N__	27. L__NN__
20. M__TS__	24. MIN__	
21. MINN__	25. N__M__	

ÄÄNTÄMISHARJOITUKSIA

Lastenrunoja:

ÄRRIPURRI ITKUN ALKAA
ÄKSYILEE JA POLKEE JALKAA.

TÄMMÖINEN ON JÖRÖJUKKA
MÖRÖKÖLLI PÖRRÖTUKKA.

LANKAA KEHRÄÄ RUUSUNEN
LANGAN SAA HÄN KULTAISEN.

KISSA TANSSII JÄÄLLÄ
SUKAT, KENGÄT KAINALOSSA,
HIENO PAITA PÄÄLLÄ.

Lauri Viita / Betonimylläri:

PIIRILAULU

PIENARULLA PYÖRII,
HÄNTÄNIEKKA HYÖRII.
VAIHDA JALKAA, ORAVA,
LAISKOJA EI RUOKITA!

PÄÄSSÄ VEIVI KIERTÄÄ,
SAAPAS MAATA HIERTÄÄ.
OPINTIE ON YMPYRÄÄ,
ETEEN JOKA JÄLKI JÄÄ.

AVARUUDEN PUHKI
MUSTA MYLLY HUHKI.
MITÄ LIENEE JAUHANUT,
KUN EI MITÄÄN VARISSUT?

VIRKA

KÄMPÄSSÄ PÖYTÄ JA PENKKI,
PENKILLÄ VETELÄ JÄTKÄ
HUULESSA SAMPUNUT SÄTKÄ.

SEINÄSSÄ NAULA JA LENKKI.
LENKISSÄ NIKKELINUPPI.
NUPISSA MESSINKITUPPI.
TUPESSA VIETERIRASIA
TOIMENA TOTINEN ASIA:

SANOJA TÄSMÄLLISESTI,
KAUANKO KUORSAUS KESTI.

Sanontoja:

HILJAN HYVÄ TULEE, AJATELLEN AIVAN KAUNIS.

EI SAAMINEN RIKASTUTA, VAAN SÄÄSTÄMINEN.

KAIKKI KÄTEVÄN KÄTEEN TULEE. JOKA PELISSÄ RIKASTUU, SE
TAVOISSA KÖYHTYY.

Lue ääneen:

MEILLÄ OLIVAT JO KAIKKI MENNEET NUKKUMAAN JA MINÄKIN
YRITIN OLLA PITKÄLLÄNI, MUTTA KUN UNTA EI RUVENNUT
TULEMAAN SIINÄ MAATESSANI, NIIN AJATTELIN, ETTÄ MITÄ
MINÄ TÄSSÄ RUPEAN KÄÄNTELEHTIMÄÄN, MINÄ LÄHDEN
KYLÄLLE.

SANELU

KUKKA	KUKA
MATTO	MATO
MAATA	TAATA
SIILI	SILLI
TAPAAAN	TAPAN

TAPA	TAPPAA	
RAHA	RAHAA	
LAMPPU	LAMPI	
TULI	TUULI	TULLI
TAKKA	TAKAA	TAAKKA
TULEE	TULI	
KIIVI	KIVI	
VAAKA	VAKAA	

ÄÄNNEMARSSI

A AINA, ANNA ANNIN NANNA!
 D DROMEDAARI, SANOI VAARI.
 E ENNEN ELLI LEILAA LELLI.
 G INGA HÄÄRI, LANGAT KÄÄRI.
 H HANNU HUUSI: HEPPA UUSI!
 I ITKUIIKKA, SANOI RIIKKA.
 J JANNE JALO, OSTA TALO!
 K KATRI-MUORI KERMAN KUORI.
 L LAINAA, SIINA, LILLIN LIINA!
 M MUMMO MUISTI, JUTTU LUISTI.
 N NIINAN NUORA OLI SUORA.
 O ONNI NOLLA ANTOI OLLA.
 P PELLE PIENI, POIMI SIENI!
 R RAIMO RAATI LINNAN LAATI.
 S SIEVÄ SANNA, SANKO KANNA.
 T TIINA INTTI, TALITINTTI.
 U UUNO, ULLA, TUUTILULLA.
 V VILLE VOUTI VARSAN NOUTI.
 Y ANNA KYTYI, PYYSI LYYTI.
 Ä ÄITI ÄÄNSI, PÄÄNSÄ KÄÄNSI.
 Ö HEIKKI HYÖRI, HYRRÄ PYÖRI.

KUUNTELE. MINKÄ SANAN KUULET? ALLEVIIVAA OIKEA SANA.

1. tule   tuule
2. tullee   tulee
3. tulee   tule
4. tuulee   tulee
5. saunan   saunaan
6. rakasta   rakastaa
7. rahan   rahaan   raahaan
8. nenin   neniin
9. nimen   nimeen
10. värin   väärin   väriin
11. pääty   päätty   päätty
12. vettäkö   vetääkö
13. kukka   kuka
14. kukkaan   kukaan   kukan
15. kuulut   kuullut
16. olutta   ollutta
17. laatiko   laatikko
18. laatikonlaatikoon   laatikkoon
19. ammulla   aamulla
20. puussa   pussaa
21. lampun   lamppuun
22. syön nyt   syönyt
23. maan   maahan
24. pään   päähän
25. ihmeen   imen
26. aave   haave
27. aamulla   haamulla
28. yhdessä   uudessa
29. uuteen taloon   yhteen taloon
30. kiire   kirje
31. äiti ja minä   äitiä minä
32. väylä   väljä
33. sanaa   sanoo
34. lihaa   lihoo
35. älä   ala
36. alla   ala
37. alla   alle

38. laatikosta lätäköstä
39. haluta hälytä
40. nain näin
41. tuuli tyyli
42. elämästä eläimistä
43. tuttu tyttö
44. kumia kyniä
45. kylmää vettä kuumaa vettä
46. tuo maa työmaa
47. mene ylös mene ulos
48. puha pyhä
49. otan nyt ottanut
50. huivin hyvin
51. hyvä hiiva
52. näki näky
53. minä menen minne menen
54. sinä menet sinne menet
55. kesäkuu kissa
56. lehti lähti
57. tähtiin tehtiin
58. tähteen tähtiin
59. tähteen tehtiin
60. Lahteen lehteen lähteen
61. päälle päällä
62. kävellä keväällä
63. kerrannut kerännyt kierrän nyt
64. päilyä peiliä
65. eteinen etinen
66. mennään menneen
67. vettä veteen vetää
68. miehen mihin miehien
69. kuulostella kuulustella
70. valo valu
71. koulut kuollut
72. käyttää kautta
73. pouta pöytä
74. meistä miestä
75. soitu soutu seutu

PARISANELU

Katja Mikkonen
 Leena Immonen
 Elina Pyykkö
 Reetta Turpeinen
 Päivi Lappalainen
 Saila Hietanen
 Erkki Halonen

Risto Kuutti
 Pertti Järvinen
 Veikko Huhtinen
 Keijo Virtanen
 Timo Lahtinen
 Marjukka Sorainen

TAVU

ka-la
 lo-ma
 ha-lu-an
 suk-ka
 jal-ka
 met-sä
 tuo-li
 kau-an
 hiu-kan
 rei-äs-sä
 vai-keis-sa
 töis-sä

us-kon
 ok-sa
 an-taa
 kort-ti
 myrs-ky
 merk-ki
 aa-mu
 uu-si
 oi-ke-a
 ai-no-a
 a-sum-me
 e-lät-te

aut-taa
 ään-tää
 mu-se-oon
 inst-ru-ment-ti
 yrt-ti
 ast-ma
 maa
 työ
 tuo
 yö
 tie
 tai